

Som en el moment de l'efectivitat

«La causa de la independència no té un suport aclaparador, però sí clarament superior al que té l'"statu quo" espanyol»

Per entendre el repte polític que representa el referèndum sobre la independència de Catalunya cal més Filosofia del Dret i menys Dret Constitucional. És una forma de dir que és més important entendre què són les lleis que no saber el que diuen. Una de les veus importants en aquest àmbit és la del catedràtic de Filosofia del Dret i exdegà de la UPF, Josep M. Vilajosana.

El professor Vilajosana proposa analitzar el moment actual no a partir de la dualitat entre legalitat i legitimitat (com la majoria ho ha fet fins ara), sinó tenint en compte la interacció entre legalitat, legitimitat i eficàcia. De les dues primeres variables se n'ha parlat molt, però ara mateix la clau l'hem de buscar en la tercera.

Qualsevol sistema jurídic modern requereix un sistema coherent de lleis, que es fonamenten en un sistema de legitimitat (en el nostre cas la democràcia). Però per tenir un sistema legal complet és necessari que les lleis es compleixin i es facin complir. Això requereix, inexcusablement, un mecanisme eficaç per executar les lleis i garantir el seu compliment.

Catalunya arriba a les portes de l'1 d'octubre havent disputat amb prou èxit la batalla de la legitimitat. La causa de la independència no té un suport aclaparador, però sí clarament superior al que té l'"statu quo" espanyol. Pel que fa a la legalitat, la novetat és l'aprovació del que s'anomena una norma independent (la Llei de transitorietat jurídica i fundacional de la República), que pretén ser el vèrtex o norma suprema d'un nou ordenament jurídic preparat per entrar en vigor si guanya l'opció de la independència.

Per això dic que ara som en el moment de l'efectivitat. Però no hi som tant perquè la Generalitat hagi desplegat tot un sistema d'execució forçosa de la nova legalitat catalana. Hi som perquè l'Estat ha optat per prioritzar l'eficàcia del sistema legal espanyol, pels mitjans bàsics que té: la coacció i la repressió. És a dir, les elits espanyoles han optat per deixar de costat la batalla de la legitimitat i s'han lliurat a l'ús de la força.

L'Estat ha apostat per centrar la seua batalla en l'eficàcia perquè és l'amo de la legalitat (té un Tribunal Constitucional que l'interpreta a la carta) i no admet cap discussió de legitimitat al marge d'aqueixa legalitat. És una aposta arriscada perquè: a) no està clar que hagin calibrat degudament la força necessària per aturar la celebració del referèndum, i b) perquè aparentment han menyspreat el pes de la variable legitimitat en l'èxit de l'estratègia.

Catalunya s'enfronta al repte en millors condicions. En primer lloc, perquè té avantatge en el factor legitimitat i això redueix els mitjans necessaris per assegurar l'efectivitat. És a dir, com més gent tens disposada a obeir voluntàriament les teues lleis, menys recursos necessites per fer-les complir. I en segon lloc, perquè l'Estat ha triat plantejar aquesta batalla abans del referèndum, que té un suport social (legitimitat) superior a la independència. Si fracassa, aleshores la Generalitat ho té molt més fàcil.

L'equivocada resposta de l'Estat converteix l'1 d'octubre en una jornada doblement clarificadora. Està pensada per comptar quantes persones volen la independència, però abans haurà quedat clar davant tothom si Espanya és capaç de mantenir-se unida per la força. Ambdues coses són igualment decisives de cara al naixement d'un nou estat i el seu reconeixement internacional.